

El fruit del desert

I. La publicació

"*Sin el Yunes, no habría presentación*" anuncia Enric Farrés, en el paper de l'editor a l'inici de la presentació de la tercera edició de la publicació *Terres de l'Ebre* de Xavier Ristol. Enric és l'editor de l'editorial Los Cinco Delfines, i el que té entre mans és l'obra que Xavier Ristol ha fet amb la col·laboració de l'escriptor Víctor Balcells, tots ells aquí presents. En aquestes circumstàncies l'editor resulta també l'encarregat de generar un clima de concòrdia i establir una bona relació amb el traductor improvisat. "*Shukran, shukran*", diu Yunes, el traductor, que sembla que no entén gaire què està passant. Són molts els elements que han posat en dubte que aquesta presentació es pogués dur a terme, i podem dir que ara en Yunes és la viva imatge de la mena de relació que l'equip ha establert amb el lloc on han viatjat per fer aquesta presentació: la regió de Tafilalet, a l'oest del Marroc. Yunes parla del que ell sap, d'aquesta regió que és famosa pels dàtils que s'hi cultiven que són molt bons i alimenten a molta gent.

A conseqüència d'una cadena d'entrebancs han arribat un dia més tard del previst al seu destí i s'ha hagut d'aplaçar l'acte de presentació. Han viatjat tots tres i el càmera durant moltes hores en avió, en cotxe, de nit i de dia, han perdut les maletes, i en arribar els han rebut amb unes danses i unes cançons, gentilesa de l'agència que els ha organitzat el viatge. Poc desimbolts ni acostumats a viatjar, els tres personatges acompanyats semblen entre incòmodes amb la situació i atrapats per la decisió d'haver vingut fins aquí. Ara seuen suats i cansats, i amagant-se rere els seus ordinadors portàtils intenten evitar la mirada de la càmera que ha de registrar aquest viatge. És una sala gran i ostentosa amb moltes cadires, però no hi ha audiència. En el lloc del públic la càmera registra fidelment l'esdeveniment.

Tot i el fragmentari desenvolupament de la sessió, aquesta és la tercera ocasió en que tots tres protagonitzen un acte semblant. Aquesta tercera edició és de fet una tercera versió, que imitant el desenvolupament del treball de Joan Sebastià d'Arbó, del qual pren el títol, es modifica a cada ocasió. Arbó va fer set versions i quatre auto-traduccions creatives de la novel·la d'inspiració autobiogràfica *Terres de l'Ebre* que es van anar modificant al llarg de seixanta anys. Xavier Ristol recull les variacions en les set dedicatòries (o l'absència d'elles), i el text de Víctor Balcells analitza aquestes modificacions en un bucle de ficció dins de ficció en clau de ficció. Però la relació del viatge al Marroc amb els textos d'Arbó no és només en l'edició, sinó que tot el projecte reproduïx aquest tarannà, en certa manera, obsessiu.

II. El viatge, la pel·lícula

Un viatge és essencialment un estat excepcional i transitori, un desplaçament en l'espai, però també en el temps. Els tres personatges fluctuen entre la calor asfixiant, les tempestes de vent, el mal humor i els riures nerviosos. Aquest viatge és un espai com "separat" de la realitat, una fugida endavant, un intent de portar al límit aquest projecte *per se* limítrof. Un dia es van trobar per casualitat els tres personatges: l'autor, l'editor, l'escriptor, -col·legues, amics o col·laboradors segons les circumstàncies-, i van tenir una idea -potser una ocurrència-, que entre valerosos i ximplers han decidit tirar endavant. S'han embarcat en un viatge al desert del Sàhara, però la valentia dels aventurers és limitada i han encarregat el viatge a una agència que els ha organitzat visites als llocs turístics característics de la regió: fòssils, jacuzzis, mercats i excursions amb camell. No es tracta de ser valent, de fet no hi ha un objectiu concret, i una

vegada feta la presentació es deixen dur durant quatre dies per la ruta dissenyada, com unes vacances ni merescudes ni disfrutades, entre luxe i decadència.

El viatge pot ser també temps de treball, el temps de treball de l'artista, un temps que no es mesura amb eficiència ni amb un rellotge, el temps de contradir-se, de fer-se enrere. A més a més, aquest viatge es va convertir en algun moment en el rodatge d'una pel·lícula, segurament en el moment en que dos dies abans de la partida l'Adrià va acceptar ser el càmera del projecte. Potser ell és l'únic de l'equip que sembla que en treu un profit evident del viatge, o que "se n'aprofita", no tant com a càmera d'aquesta pel·lícula, sinó perquè desviant lleugerament la ruta, aprofita per treballar en un projecte seu sobre famílies de nois marroquins emigrats a Barcelona.

Finalment el viatge en la versió composada, estructurada i muntada, és la pel·lícula. O bé la pel·lícula representa el viatge al desert del Sàhara. La pel·lícula és *l'obra*, -una versió del projecte- i així justifica el viatge, les despeses, el cansament... la pel·lícula per tant justifica: amaga unes coses i n'argumenta unes altres. El viatge i la pel·lícula transformen als tres protagonistes en les caricatures dels personatges que representen sota una direcció erràtica d'un film sense guió. Tots tres fascinats els uns pels altres, han anat treballant aparentment plegats, cadascú en la seva pròpia fascinació pels personatges que l'acompanyen. En certa manera és aquesta fascinació i també l'ànim de fer costat al treball dels companys, el que va engegar aquest projecte, més que no pas la idea de treballar junts.

De vegades el personatge i la persona es confonen, no podem arribar a saber quin és fill de l'altre. Com un mirall, la novel·la, la pel·lícula o el projecte artístic, funcionen com un espai en el que l'autor i el personatge es miren i s'imiten, però no podem saber quin és el gest original. Tots dos, tots tres, tots els autors i els personatges i aquells que es miren reflectits en les seves obres reescrites incomputables vegades, són, en certa manera, o bé obsessius, o bé fascinats per l'obsessió.

III. El desert

De teló de fons, el desert, sempre igual, però sempre canviant, les dunes es mouen imperceptiblement als ulls dels visitant que no hi tenen la vista avesada. Deserta la sala d'actes de l'hotel, com si l'absència de públic pogués ser un argument per deixar de treballar, un argument pel fracàs... A la pel·lícula no hi passa res, o no sembla que res del que hi passa estigui planejat. La càmera respon a les indicacions d'enregistrar-ho "tot", com si això fos possible! un "tot" que tampoc és res... el desert. Però això tampoc és tant clar, la sala buida, el desert, el vent, les dunes, la futilitat del desplaçament, posen en dubte l'existència d'unes regles útils per mesurar l'èxit i el fracàs. Després d'haver estat una publicació, com les dunes del desert, el projecte s'escapa d'una forma concreta que el tanqui, contradient un sistema lògic de producció d'obra i impacientant als mateixos artistes, precaritzant-los, explotant-los. La pel·lícula és la forma que pren ara el projecte, la intrusió de la càmera converteix les accions en actuacions. Però hem de pensar que segurament, seguint una mica més enllà la lògica de la mutació, quan la pel·lícula esgoti el seu motiu de ser, més endavant, prendrà una altra forma.

Caterina Almirall
novembre 2018